

Ierod. Paisie Dumitrașcu¹

DECORAȚIILE PREOTULUI ICONOM STAVROFOR CONSTANTIN NAZARIE (1865- 1926)

În istoria Bisericii Ortodoxe Române, Preotul Iconom Stavrofor Constantin Nazarie (16 martie 1865, Vultureni, Tecuci – 21 martie 1926, București) se prezintă ca o personalitate puternică a vremii sale, încă prea puțin cunoscută în literatura de specialitate,

meritând multe alte studii și cercetări². În acest sens, introducem în circuitul științific, pentru prima dată în istoriografie, o fotografie-portret, imaginea³ bustului din bronz⁴ care a fost realizat după această fotografie, precum și descrierea decorațiilor conferite de autorități în timpul vieții, pentru activitatea sa. De asemenea, la unele dintre ele prezentăm motivația oficială cuprinsă în paginile din „Monitorul Oficial”.

Până în prezent, în circuitul științific a circulat, după știința noastră, doar o singură fotografie a Părintelui Constantin Nazarie, cea din ziarul „Universul”, anul 60, nr. 136, 21 mai 1943, p. 7, col. 2 mijloc, ca ilustrație la articolul Pr. Haralambie Rovența, Un mare educator și animator: Constantin Nazarie. Această fotografie a fost reprodusă, ca ilustrație, în articolele științifice citate și semnate de Pr. Scarlat Porcescu, de Prof. univ. dr. Aurel Pentelescu și Dr. Ionuț-Constantin Petcu, de Drd. Alin Lupu etc., cât și pe coperta posterioară a volumului Pr. Constantin Nazarie, Activitatea preoților militari în campania 1916-1918, Editura Basilica, București, 2018, 340 p.

Fotografia prezentată este singura ilustrație care îl înfățișează pe Părintele Nazarie purtând toate decorațiile civile și militare, precum și însemnele militare și bisericești, fiind realizată în ultimii ani ai vieții sale⁵ (între 1922-1924). De aceea, imaginea poate fi considerată fotografia oficială a Părintelui Constantin Nazarie.

Fotografia Părintelui Nazarie, în sepia, are formatul 8x13 cm. și se păstrează în Biblioteca Națională a României, la serviciul de „Colecții Speciale”, fondul „Cabinetului de Fotografii”, sub titlul Preot Constantin Nazarie, cota 96004, pentru care am primit permisiunea oficială de publicare de la Directorul General al Bibliotecii Naționale a României, prof. univ. dr. Adrian Cioroianu.

Părintele Nazarie s-a remarcat printr-o rodnică activitate pastorală, fiind implicat în diverse acțiuni sociale și bisericești: organizator al primului Congres al profesorilor de religie, în anul 1912; președinte și organizator al primului Congres al clerului ortodox din România Întregită, în anul 1919; protopop al preoților de armată în campania militară pentru Întregirea Neamului Românesc, dintre anii 1916-1919 etc. Părintele Nazarie a primit, din partea oficialităților românești și străine, un număr însemnat de ordine și medalii, ca răsplată pentru munca pe care a depus-o în acțiunile sale sociale și bisericești. Nominalizarea acestora am făcut-o conform Decretelor Regale din „Monitorul Oficial”, cât și după fotografia pe care am considerat-o inedită, și după care sculptorul Teodor Burcă⁶ a realizat bustul în bronz al ilustrului cleric.

Vom enumera decorațiile primite, conform fotografiei, în ordine de la stânga cititorului la dreapta, dar nu înainte de a consemna că în fotografie, Părintele Nazarie, poartă la gât două cruci pectorale: cea de iconom stavrofor (stavrofor – purtător de cruce, în lb. greacă), cu brațele treflate, și cea de preot militar din metal (alpaca), cu brațele drepte⁷. Ambele cruci pectorale sunt suspendate după gât cu un lanț metalic, fiind purtate permanent, cu sau fără decorații.

De precizat că decorațiile primite sunt pentru purtare în două moduri: la gât (însemnele fiind suspendate de câte o panglică împrejurul gâtului) și la piept (însemnele, susținute de câte o panglică aferentă, proprie fiecărei decorații, sunt așezate orizontal pe o placă metalică, iar aceasta este prinsă de haina preoțească cu agrafă). Conform normelor stabilite, ordinea decorațiilor se poartă pe baza valorii lor, mai întâi decorațiile de tip ordin, urmate de decorațiile de tip medalie. În cazul de față, există o oarecare abatere de la regulă, însemnele unor ordine naționale fiind plasate după însemnele unor medalii. Așadar, le precizăm după cum se pot observa în fotografia-portret⁸:

Decorațiile la gât:

- Ordinul „Coroana României” în grad de Comandor civil, model 1881;
- Ordinul rusesc „Sfânta Ana”, clasa a II-a, fără spade.

Decorațiile de la piept:

- Ordinul „Steaua României” cu spade, în grad de Ofițer, model 1916;
- Medalia „Crucea comemorativă a Războiului 1916-1918”;
- Ordinul „Steaua României” în grad de Cavaler civil, model 1877;
- Ordinul „Coroana României” în grad de Ofițer civil, model 1881;
- Medalia „Ca răsplată muncii pentru învățământul primar”, clasa I, model 1889;
- Medalia „Răsplata muncii pentru Biserică”, clasa I, model 1907;
- Medalia Jubiliară Carol I, pentru civili.

Privitor la decorația Ordinului „Coroana României” în grad de Ofițer civil, model 1881, de pe bustul Părintelui Nazarie, domnul inginer Laurențiu Popescu, specialist în faleristică, face observația că reprezentarea însemnului decorației, de către sculptorul Teodor Burcă, nu este reușită. O altă inexactitate a portretistului este aceea că nu respectă cu fidelitate ordinea decorațiilor din fotografia-portret.

Mai jos, redăm descrierea și reproducerea decorațiilor primite de Părintele Iconom Stavrofor Constantin Nazarie.

ORDINUL „COROANA ROMÂNIEI“

Ordinul „Coroana României“ a fost instituit de regele Carol I, cu prilejul proclamării Regatului României, prin Legea nr. 1.244 din 10 mai 1881, pentru a recompensa serviciile aduse Statului. Acordat atât civililor, cât și militarilor, Ordinul era ierarhizat în cinci grade: Cavaler, Ofițer, Comandor, Mare Ofițer, Mare Cruce. Decorația se prezintă sub forma unei cruci de Malta, cu brațele egale și bazele în formă de „V”, smălțuită roșu închis. Crucea are în centru un medalion din același email roșu închis și împrejur o bordură de smalt alb, pe aversul căruia stă însemnată deviza: „Prin noi înșine/ 14 Martie 1881⁹”, iar pe revers, „1866-1877-1881¹⁰”. Medalionul înconjoară, pe avers, Coroana Regală, iar pe revers, „10 Maiu¹¹”. Între brațele crucii se află cifra Regală, care, ca și montura crucii, este de argint pentru Cavaleri și de aur pentru celelalte grade. Panglica este moarăță, de culoare albastru închis, având pe margini câte o dungă argintie¹².

Conform „Monitorului Oficial”, Părintele Nazarie a primit trei decorații „Coroana României”, dintre care, numai două sunt reprezentate în fotografia de mai sus. Ordinul „Coroana României” în grad de Cavaler civil nu se regăsește în fotografie, dar pe care am găsit-o consemnată în „Monitorul Oficial”, nr. 54 din 9 (22) iunie 1900.

Ordinul „Coroana României” în grad de Comandor i-a fost conferit prin Decretul Regal nr. 1.743 din 7 aprilie 1922, dat de regele Ferdinand, cu următoarea mențiune, oferită de Cancelaria Ordinilor a Ministerului Afacerilor Străine:

„Prin decretul regal No. 1.743 din 7 Aprilie 1922, M. S. Regele a binevoit a conferi Ordinul Coroana

României în grad de Comandor, Prea Cucernicului Econom Constantin Nazarie, profesor universitar, fost director al internatului teologic universitar¹³.

Ordinul „Coroana României” în grad de Ofițer (Fig. 1) i-a fost oferit prin Decretul Regal nr. 4.532, în data de 14 iunie 1913, dat de regele Carol I, prin raportul Președintelui consiliului de Miniștri, Ministrul Afacerilor Străine, Cancelar al Ordinilor, Titu Maiorescu¹⁴, cu următoarea mențiune:

„CAROL I

Prin grația lui Dumnezeu și voința națională, Rege al României,

La toți de față și viitori, sănătate:

Asupra raportului ministrului Nostru al afacerilor străine cancelar al Ordinilor, sub no. 14.285,

Am decretat și decretăm:

Art. I. Numim membri ai Ordinului *Coroana României*, [...]

În gradul de Ofițer

pe d-nii: [...]

C. S. Preotul Nazarie (Constantin), profesor la universitatea din București¹⁵.

Ordinul „Coroana României” în grad de Cavaler l-a primit în anul 1900, pe când era director la Seminarul Central din București, prin Decretul Regal nr. 2.452, prin raportul Ministrului Afacerilor Externe Ion N. Lahovari¹⁶:

„CAROL I

Prin grația lui Dumnezeu și voința națională, Rege al României,

La toți de față și viitori, sănătate:

Asupra raportului ministrului Nostru al Afacerilor Străine, Cancelar al Ordinilor, sub No. 8.688,

Am decretat și decretăm:

Art. I. Numim membri ai Ordinului *Coroana României* [...]

În gradul de Cavaler

Pe d-nii: [...]

SS. Preotul Nazarie (Constantin), directorul seminarului central din București¹⁷.

ORDINUL „SFÂNTA ANA“

Ordinul „Sfânta Ana” (Fig. 2) este un ordin rusesc, fondat de ducele de Karl Friederich, Holstein-Gottorp, (1700-1739), în anul 1735, în cinstea soției sale Ana Petrova (1708-1728), fiica cea mare a țarului Petru I și a viitoarei împărătese Ecaterina. Ordinul a fost introdus în sistemul de Ordine rusești în anul 1797, în timpul țarului Petru al III-lea, fiul Anei Petrovna și al lui Karl Friederich.

Decorația se prezintă sub forma unei cruci cu

Fig. 1 – avers, revers
Ordinul „Coroana României” Ofițer Civil

Fig. 2 – avers, revers
Ordinul rusec „Sfânta Ana”

brațele triunghiulare, emailată roșu închis. Crucea are în centru, pe avers, un medalion cu bordura aurie, cu Sfânta Ana Prorocița prezentată în întregime, din față, cu aureolă galbenă, îmbrăcată într-o rochie lungă până la pământ, având pe deasupra o mantie albastră. Între brațele crucii se află ornamente aurii. Pe reversul crucii, în medalionul central, pe un fond emailat alb, este monograma Ordinului, formată din inițialele încrucișate ale mottoului latin al Ordinului: Amantibus Justitiam, Pietatem, Fidem (Pentru cei care vor iubi dreptatea, evlavia, credința). Panglica Ordinului este de culoare roșie cu lizieră galbenă¹⁸.

Ministerul Afacerilor Străine, în data de 12 martie 1918, prin Cancelaria Ordinilor, face următoarea mențiune, cu referire la conferirea Ordinului „Sfânta Ana” Părintelui Constantin Nazarie:

„Prin înalta rezoluțiune pusă pe raportul d-lui ministru al afacerilor străine, cancelar al Ordinilor, sub No. 1089/1918, Maiestatea Sa Regele a binevoit a autoriza, potrivit articolului 12 din Constituție, aliniatul III, pe ofițerii, gradele inferioare și persoanele arătate mai jos de a purta însemnele decorațiunilor străine notate în dreptul lor:

[...] Ordinul „Sfânta Ana” clasa II fără spade:

[...] Preot econom Nazarie, șeful serviciului religios din Marele Cartier General¹⁹.

ORDINUL „STEUA ROMÂNIEI”

Ordinul „Steaua României” este cel mai vechi ordin național, creat de Alexandru Ioan Cuza, în anul 1864, ca „Ordinul Unirii”. Acesta a stat la baza Ordinului „Steaua României” instituit de regele Carol I al României, după proclamarea Independenței României, prin Înaltul Decret Regal nr. 1.108 din 10 mai 1877, ca prim act normativ al noului stat suveran. Ordinul „Steaua României” a fost instituit pentru a recompensa serviciile militare și civile făcute Statului Român, fiind conferit atât în Războiul de Independență (1877-1878), cât și în perioada Primului Război Mondial (1916-1918)²⁰.

Așa cum reiese din „Regulamentul pentru punerea în aplicare a legii relativă la instituirea Ordinului Steaua României”, titlul II, „Forma și dimensiunile însemnelor”, Ordinul se prezintă sub forma unei cruci recruciate, emailată albastru-închis, înconjurată de raze inegale convergente, purtând deasupra Coroana Regală. Pe aversul crucii, în centru, se află un medalion smălțuit roșu, care are în centru o acvilă cu aripile deschise, ce ține în cioc o cruce, iar sub picioare un fulger auriu. Împrejurul medalionului de smălț roșu, este un cerc de smălț albastru-închis, pe care este scrisă, cu majuscule aurii, deviza: In Fide Salus (Salvarea în credință). Cercul de smălț albastru-închis este înconjurat de o ghirlandă de stejar verde, prinsă în dreptul brațelor crucii cu panglici aurii, așezate și împrejurul medalionului de smălț roșu de pe revers. Pe revers, în centrul medalionului, asemănător celui de pe avers, dar puțin mai mare în diametru, neavând cercul de smălț albastru-închis, se află cifra aurie a Domnitorului Carol I (două litere „C” adosate și intercalate, în mijlocul cărora este înscrisă cifra „I”), având deasupra o coroană, tot aurie, cu glob crucifer, semn al puterii suverane. Pentru gradul de Ofițer însemnele Ordinului sunt din aur, iar panglica moarăată roșie, cu dungi albastru-închis. Semnul distinctiv al însemnului de război sunt cele două spade plasate între brațele crucii, iar semnul gradului de Ofițer este rozeta de pe panglică²¹.

Fig. 3 – avers, revers
Ordinul „Steaua României” Ofițer cu spade

Părintele Constantin Nazarie a avut, prin autorizație oficială, dreptul de a purta două Ordine „Steaua României”, una în grad de Ofițer cu spade (Fig. 3), iar alta, în grad de Cavaler.

Ordinul „Steaua României” cu spade în grad de Ofițer, acordat Părintelui Nazarie, este singura decorație de război pe care a primit-o de-a lungul activității sale. Aceasta i-a fost oferită de Regele Ferdinand I, prin Înaltul Decret Regal nr. 2.491 din 15 septembrie 1918:

„FERDINAND I,

Prin grația lui Dumnezeu și voința națională, Rege al României,

La toți și de față și viitori, sănătate:

Asupra raportului ministrului Nostru secretar de Stat la departamentul de război sub No. 17.132 din 15 Septembrie 1918,

Am decretat și decretăm:

Art. I. Conferim decorațiunile de război următorilor ofițeri inferiori, precum și gradelor inferioare, astfel după cum urmează:

Ordinul «Steaua României» cu spade în gradul de Ofițer

Prea Cucernicului Iconom Nazarie Constantin, șeful serviciului religios de pe lângă Marele Cartier General, pentru zelul deosebit și destoinicia cu care a condus serviciul religios pe tot timpul campaniei, dând exemplu și imbold preoților militari pentru a fi la înălțimea misiunii lor (1916-1918)²².

Ordinul „Steaua României” în grad de Cavaler i-a fost conferit prin *Decretul Regal* nr. 2.164, din anul 1906, cu următoarea însemnare a Ministerului Afacerilor Străine, prin Cancelaria Ordinilor:

„Prin decretul regal cu No. 2.164, dat asupra raportului d-lui ministru al afacerilor străine, Cancelar al Ordinilor, s-a conferit Ordinul *Steaua României*, cu însemnele civile, în gradul de Cavaler:

C. S. Preotului Nazarie (Constantin), profesor universitar²³.

MEDALIA „CRUCEA COMEMORATIVĂ A RĂZBOIULUI 1916-1918”

Instituită de regele Ferdinand I al României, prin Decretul Regal nr. 1.774 din 8 iulie 1918, medalia „Crucea comemorativă a Războiului 1916-1918” (Fig. 4), a fost conferită tuturor participanților la Primul Război Mondial, între anii 1916-1918. Medalia se prezintă astfel: cruce de fier negru, cu brațele egale, având extremitățile brațelor în formă rombică, terminate în vârf de săgeată, cu suprafața hașurată pe ambele părți, iar marginea exterioară a crucii și a cercului de

Fig. 4 – avers, revers
Medalia „Crucea comemorativă a Războiului 1916-1918”

culoarea bronzului. În centrul crucii, pe avers, se află un medalion care are în mijloc cifra regală a regelui Ferdinand I al României și Coroana Regală deasupra, în relief bronzat, iar pe avers anul Războiului, 1916-1918. Panglica este în dungi de culoare albastru-verde. Ca semn distinctiv, crucea poate avea atașate pe panglică barete care marchează localitățile sau regiunile unde s-au purtat luptele pentru care persoana a acționat și a primit distincția²⁴.

MEDALIA „CA RĂSPLATĂ MUNCII PENTRU ÎNVĂȚĂMÂNT (-UL PRIMAR)”

Instituită de regele Carol I al României, prin Decretul Regal nr. 2.903 din 3 octombrie 1898, la inițiativa Ministrului Cultelor și Instrucțiunii Publice, Spiru Haret, medalia „Ca Răsplată muncii pentru învățământ (-ul primar)” (Fig. 5), a fost destinată mai întâi pentru învățământul primar, apoi profesorilor secundari, și ulterior, în anul 1906, profesorilor și măștrilor de la școlile profesionale. Între anii 1898-1906, medalia era acordată „drept încurajare și răsplătire pentru servicii aduse învățământului primar și educațiunii populare” (Art. I) aceluia „cari vor fi adus servicii însemnate învățământului primar și educațiunii populare, fie ca învățători și institutori, fie prin scrieri, donațiuni importante etc.” (Art. V)²⁵. Medalia „Ca Răsplată muncii pentru învățământul primar” clasa I, primită de Părintele Nazarie, se compune dintr-o piesă de metal galbenă

Fig. 5 – avers, revers
Medalia „Răsplata muncii pentru învățământul primar”

de formă circulară, având pe avers, în relief, efigia regelui Carol I, întors spre dreapta, sub care se află numele gravorului: Carniol Fiul. În exergă sunt inscripționate cuvintele „Carol I Rege al României”, iar pe revers deviza „Ca resplata muncii pentru învățământul primar”, înconjurată o ghirlandă de stejar, închisă în partea superioară și inferioară cu două panglici intercalate. Medalia are la partea superioară un inel prin care se trece panglica de moar roșu, ce are în mijloc o bandă lată de culoarea albă. Medalia a fost modificată în mai multe rânduri (27 iunie 1900; 8 mai 1906), iar definitiv în 5 martie 1907, prin contopirea medaliilor pentru învățământul primar, secundar și profesional, într-una singură, cu deviza: „Ca răsplata muncii pentru învățământ”, la care s-a adăugat, în partea superioară, o coroană mică de lauri²⁶.

Carol I, la recomandarea Ministrului Cultelor și Instrucțiunii Publice, Constantin C. Arion²⁷, oferă medalia „Răsplata muncii pentru învățământul primar”, directorului Cultelor, Constantin Chiricescu și directorului Seminarului Central din București, Părintele Constantin Nazarie, prin Decretul Regal nr. 3.591 din 9 octombrie 1900:

„CAROL I

Prin grația lui Dumnezeu și voința națională, Rege al României,

La toți de față și viitori, sănătate:

Asupra raportului ministrului Nostru secretar de Stat la departamentul cultelor și instrucțiunii publice sub No. 13.788,

Am decretat și decretăm:

Art. I. Conferim medalia Răsplata Muncii pentru învățământul primar clasa I, d-lor dr. Constantin Chiricescu, directorul cultelor și profesor universitar, și Prea Cucernicului Preot C. Nazarie, licențiat în teologie și director al seminarului central din Bucuresci, pentru lucrarea intitulată „Predici religioase” în scop de a combate beția și alte rele și a deștepta în poporul român virtuți religioase și cetățenesci, lucrare care a fost distribuită tuturor școlilor și bisericilor din țară²⁸.

MEDALIA „RĂSPLATA MUNCII PENTRU BISERICĂ”

Pentru meritele deosebite ale clericilor și mirenilor români în activitatea pastorală, pentru buna stare morală și religioasă a poporului, dar și pentru scrieri religioase, donațiuni importante și bun exemplu de urmat, regele Carol I al României instituie, în anul 1906, prin Decretul Regal 2.804 din 14 iulie 1906, medalia „Răsplata muncii pentru Biserică”, în trei clase: de metal aurit, de metal argintat și de bronz. Modificată în anul 1907²⁹, medalia, în formă rotundă, are pe avers o cruce bizantină, cu brațele ieșite în afara circumferinței. Între brațele crucii se află un disc, care conține inscripția „Răsplata muncii pentru Biserică”, având la rândul lui un cerc zimțat împrejur. În mijlocul crucii este un medalion înconjurat de o coroană de lauri

Fig. 6 – avers, revers
Medalia „Răsplata muncii pentru Biserică”

circulară, subțire, care are împrejur un cerc zimțat, mai mic decât cel exterior principal. În interiorul medalionului, care și el este protejat de un cerc zimțat, se află ochiul lui Dumnezeu³⁰, încadrat de un trunchi cu trei laturi, având în spate raze, iar în partea inferioară globul pământesc. Pe reversul medaliei, în centru, se află cifra regală încoronată, iar între brațele crucii se află o ghirlandă din două jumătăți: frunze de laur în jumătatea stângă și frunze de stejar în jumătatea dreaptă. Deasupra crucii bizantine se află o coroană de lauri, care susține panglica în trei benzi: în centru, culoarea albastră, care este încadrată de benzile de culoarea roșu³¹.

În anul 1906, Părintele Constantin Nazarie a primit medalia „Răsplata muncii pentru Biserică”, clasa I (Fig. 6), alături de mai multe personalități eclesiastice și civile³², prin Decretul Regal nr. 2.770:

„Carol I,

Prin grația lui Dumnezeu și voința națională, Rege al României,

La toți de față și viitori, sănătate:

Asupra raportului ministrului Nostru secretar de Stat la departamentul cultelor și instrucțiunii publice sub No. 13.891,

Am decretat și decretăm:

Art. I. Conferim medalia clasa I *Răsplata muncii pentru Biserică*:

[...] P. C. Iconom C. Nazarie³³.

MEDALIA JUBILIARĂ CAROL I

Instituită în anul 1906, prin Decretul Regal nr. 5.384 din 28 decembrie 1905, ca semn al comemorării jubileului de 40 de ani de domnie (1866-1906) al regelui Carol I al României, medalia era considerată „o distincțiune onorifică” (Art. V). Medalia „Jubiliară Carol I” (Fig. 7) a fost conferită unei categorii numeroase și variate de funcționari ai Statului, civili și militari, împărțiți pe serii și categorii, așa cum se regăsește în Art. VI al Decretului³⁴. Medalia este realizată din metal galben, de culoarea aramei, cu forma ovală, având pe avers efigia regelui întors spre dreapta, iar în exergă inscripția: „Carol I Rege al României”. Pe avers³⁵ se află stampe în relief Armele Țării, cu inscripția dedesubt a anilor de domnie: 1866-1906. Sub portretul regelui Carol I se află încrustată semnătura gravorului: P. Telge³⁶. Panglica se prezintă în mai multe culori, predominând roșul în două benzi mai late, pe margini câte o dungă galbenă, iar în centru o dungă neagră, având, de o parte și de alta, câte o bandă albă și albastră³⁷.

În cinstea Părintelui Iconom Stavrofor Constantin Nazarie (1865-1926), la doi ani după trecerea sa la cele

veșnice, în anul 1928, au fost realizate trei busturi în bronz, de către sculptorul monumentalist Teodor Burcă³⁸: pentru Internatul Teologic de la Radu Vodă, pentru Facultatea de Teologie Ortodoxă din București și pentru Seminarul Central din București³⁹. Ridicarea acestora s-a făcut prin subscripție publică, lansată în acest scop de către o comisie de specialitate, al cărei președinte a fost Pr. Dumitru Georgescu-Dușumea⁴⁰. Așa cum reiese din însemnarea de sub brațul drept al bustului din bronz, aflat la Seminarul Teologic din București, acesta a fost realizat în turnătoria „Fabrica V. V. Rășcanu⁴¹ / București / 1928”.

BUSTUL PREOTULUI ICONOM STAVROFOR CONSTANTIN NAZARIE

Bustul Părintelui Constantin Nazarie măsoară 55 cm. lățime și 67 cm. înălțime. Inscripția de pe soclul bustului este următoarea: ECONOMUL CONSTANTIN NAZARIE / PROFESOR LA FACULTATEA DE TEOLOGIE/ DIN BUCUREȘTI 1901-1926⁴² / DIRECTORUL INTERNATULUI TEOLOGIC / 1905-1926⁴³, semnat în stânga jos: „T. Burcă / 1928”.

În aceeași turnătorie, în același an și de către același sculptor, a fost realizat și un basorelief din bronz (30x7 cm), semnat „TB” (Teodor Burcă), reprezentându-l pe Părintele Constantin Nazarie cu barbă mai mare decât în bust, și unde se poate vedea numai lanțul de la crucea pectorală, fără alte însemne sau decorații.

De asemenea, un amănunt important referitor la

Fig. 7 – avers, revers
Medalia Jubiliară Carol I

Bustul preotului iconom stavrofor Constantin Nazarie

bustul Părintelui Nazarie, este modelul lucrat în ipsos de T. Burcă care se află la Muzeul Militar Național „Ferdinand I” din București (MMN). Bustul din ipsos se înregistrează la grupa Lucrări publice, Colecția Sculpturi, din patrimoniul MMN, având descrierea fișei de obiect completă (obiect, autor, descriere, inscripții, tehnică, material, înălțime, lățime, proveniență, origine) cu mențiunea materialului de ipsos patinat și a originii, U. M. 02396⁴⁴, datată la 20.03.1996. Însă în urma cercetărilor amănunțite, am descoperit că opera respectivă a fost intermediată de către unitatea militară mai sus menționată, sub valoarea 45868 lei⁴⁵. Prin urmare, adevăratul furnizor al bustului în cauză a fost U. M. 02348 București⁴⁶, care, cel mai probabil, îl avusesse și înainte de 1989, de pe vremea când era numită Secția de Înzestrare cu Material Tehnic a Consiliului Politic Superior al Armatei, în prezent, Secția de Înzestrare cu Materiale din cadrul Comandamentului Logistic Întrunit.

Ridicarea bustului Părintelui Nazarie a avut o dublă semnificație: cinstea, pe deplin meritată, cât și datoria morală a elevilor, studenților și prietenilor⁴⁷, concretizată de un „numeros grup de intelectuali și admiratori”⁴⁸, care au vrut ca lucrarea sa pastorală, culturală și națională să rămână peste veacuri. De-a lungul timpului, accentul a fost pus mai mult pe activitatea sa ca organizator al Serviciului Religios al Armatei din Primul Război Mondial, iar mai puțin pe valoarea

pentru care a fost cinstit de contemporanii săi, care l-au recunoscut ca personalitate marcantă a epocii nu atât pentru realizările militare, cât pentru „valoarea învățăturilor și pentru rarul exemplu de întrupare a moralei creștine”⁴⁹.

A. C. Cozma, în anul 1931, deplânge faptul că nu ne cinstim vrednicii slujitori ai Sfințelor Altare, așa cum, de pildă statuia Pastorului George Dawson (1821-1876) a fost așezată în fața primăriei din Birmingham. Este important de subliniat, pentru studiu de față, remarcă făcută de Pr. Iconom A. C. Cozma în anul 1931: „Există în țara noastră undeva statuia vreunui mare predicator episcop sau preot?”⁵⁰ Afară de bustul profesorului Iconom Const. Nazarie, nu cunosc o altă immortalizare în bronz a vreunui cuvântător cleric. N-am avut și nu avem astfel de cuvântători?⁵¹ De aici putem trage concluzia că Părintele Nazarie era foarte cinstit și apreciat de contemporani, care nu i-au turnat numai un bust, ci trei, spre pildă viitoarelor generații de elevi, studenți, profesori și preoți.

Dacă prin conferirea decorațiilor de către autorități în timpul vieții, i-au fost răsplătite și onorate meritele întregii sale activități, turnarea bustului, imediat după trecerea sa la cele veșnice, i-a consacrat Părintelui Nazarie calitatea de învățător al moralei creștine, pe care o înfățișa el însuși, așa cum relatează Nichifor Crainic: „Îți lăsa impresia că morala nu e o materie de prelegeri uscate, ci o doctrină vie ce trebuie transformată în sânge și iradiată din personalitate, iar nu din teoria moartă. Părintele Nazarie își purta cursul de morală în inimă, îl predica în zâmbet și-l practica în incomensurabila bunătate umană, care a fost podoaba cea mai de preț a vieții și a carierei sale”⁵².

Tocmai de aceea, cele trei busturi au avut regim intern și au fost amplasate în toate cele trei centre de cultură bisericească din București, unde el a funcționat ca un adevărat Apostol. Astăzi, un bust se află în Biblioteca Seminarului Teologic Ortodox din București, de la Mănăstirea Radu Vodă, unul în Biblioteca Facultății de Teologie Ortodoxă din București, iar despre al treilea bust nu avem informații exacte.

Edificatoare, pentru ilustrarea personalității Părintelui Nazarie, sunt inaugurările festive care s-au făcut cu ocazia dezvelirii busturilor de la Internatul Teologic și de la Seminarul Central din București.

Solemnitatea inaugurării bustului din bronz din cadrul Internatului Teologic, care se află, actualmente, în Biblioteca Seminarului Teologic Ortodox din București, de la Mănăstirea Radu Vodă, a fost menționată atât de periodicele vremii (Anexa nr. 1), cât și de directorul Internatului, Ioan Matei, la 21 mai 1929 (Anexa nr. 2).

Totodată, bustul care a fost așezat în cadrul Seminarului Central din București, unde Părintele Constantin Nazarie a fost director, nu a fost lipsit de cinstea cuvenită, după cum putem vedea în relatările vremii (Anexa nr. 3).

Dezvelirea bustului Părintelui Iconom Stavrofor Constantin Nazarie a reprezentat un moment înălțător, cu adevărată însemnătate culturală, dar și un simbol al identității și spiritualității naționale. Totodată, momentul inaugural a pus o pecete a personalității sale teologice, animatoare și intelectuale, care reiese atât din activitatea sa ca preot, profesor, director și organizator al preoților de armată din Primul Război Mondial, cât și din actualitatea polivalentă a subiectelor și profunzimea teologică a scrierilor sale.

Anexa nr. 1

Solemnitatea dezvelirii bustului Pr. Prof. Constantin Nazarie din cadru Seminarului Central

„Eri s-a făcut la biserica Radu-Vodă desvelirea bustului preotului prof. Constantin Nazarie. La parastas au oficiat preoții: D. Georgescu-Dușumea, Popescu-Făurei, F. Păunescu, Nic. Rădulescu-Dichiu și Felea.

Au asistat membrii familiei; pr. P. Partenie din sem. «Central»; G. Costea sub-dir. sem. «Central», câțiva preoți și studenți. În sala de festivități s-a oficiat serviciul divin. Au vorbit: pr. Georgescu-Dușumea, preș. comisiei de inițiativă a bustului, despre activitatea pr. icon. C. Nazarie, ca unul ce s-a adăpat de la cunoștințele episcop. Melchisedec al Romanului, care pentru meritele lui l-a trimes la Academia din Kiev.

Traducător și scriitor distins în literatura religioasă, a luat atitudine conta sectanților, în special contra adventiștilor. Profesor al societății teologice, 25 (20 – n.a.) ani director al internatului teologic, ilustrul preot a fost rând pe rând colonel al preoților militari, inițiatorul primelor congrese bisericești (București și Iași) membru în consist. bisericesc, etc., etc.

Pr. Petre Partenie⁵³ a vorbit despre meritele sufletești ale icon. C. Nazarie, scoțând în evidență puterea de muncă, talentele de bun orator și predicator, profesor destoinic și muncitor, etc.

D. dr. I. Matei⁵⁴, dir. int., ia în primire bustul, asigurând pe cei ce s-au ostenit cu această pioasă recunoștință, că va fi mândru dacă va reuși să pășească pe urmele icon. C. Nazarie, stăruind ca să sădească în sufletul bisericii trăitoare, pe Iisus Christos, singurul și cel mai frumos țel al predecesorului său.

Studentul Șeianu Gh., aduce prinosul de

recunoștință al studenților din internat, memoriei celui ce-a fost Const. Nazarie.

S-au turnat trei busturi: Cel dela internat, la sem. «Central», a cărui desvelire va avea loc Duminică dim. 26 Mai și cel așezat în cancelaria facultății de teologie⁵⁵.

Anexa nr. 2

Însemnarea Directorul Internatului Teologic, I. Mateiu, la primirea bustului Pr. Constantin Nazarie

„Inaugurarea bustului regretatului profesor Constantin Nazarie, înseamnă pentru noi toți, cari ne găsim în slujba Bisericii, un moment de frumoasă reculegere creștină. Dacă inițiatorii acestui act moral își împlinesc o datorie postumă către acela, care le-a fost profesor, prieten și sfătuitor devotat, Internatul Teologic, la rândul lui, se simte onorat, că poate primi cu bucurie, sub acoperământul său, imaginea în bronz a aceluia, care timp de 21 ani, i-a fost conducător luminat și neobosit. [...] Scurta mea experiență de director al Internatului Teologic, îmi dă puțința să înțeleg câtă muncă și energie a trebuit să risipească fericitul meu predecesor în cei 21 de ani de activitate neîntreruptă, spre a-și îndeplini, cu toată conștiința, marile obligațiuni de îndrumător sufletesc al studențimii teologice de aici. Preocupările sale pentru crearea unei intense vieți religioase, se vădesc lămurit din problemele importante ce le-a pus, ca organizator și președinte, în discuția celui dintâi congres al preoțimii din 1919, insistând cu toată căldura pentru introducerea misiunilor interne, pentru școlile de Duminică, pentru cercuri de studii și meditații religioase, pentru înființarea unei asociații creștine a studenților, dar mai ales, punând marea problemă a spiritualizării Clerului în sens devoțional. [...] Cu nădejdea curată în Domnul, ce-și caută loc în inimile noastre, iau cu plăcere în primire bustul neuitatului dascăl creștin Constantin Nazarie, îl voi pune la locul de cinste, pregătiți să-l păstrăm cu același sentiment de venerație, ce a inspirat fapta D-voastră de caldă și mișcătoare pietate religioasă⁵⁶.

Anexa nr. 3

Festivitatea primirii bustului la Seminarul Central

„Serbarea a început printr-un serviciu divin, oficiat în capelă, iar răspunsurile au fost date de către corul Seminarului, admirabil organizat. Preotul prof. D. Ionescu a ținut o frumoasă predică la sfârșitul

slujbei. În sala de festivități a Seminarului a avut loc apoi dezvelirea bustului decedatului preot econom C. Nazarie, o importantă figură a clerului nostru. Părintele Georgescu-Dușumea într-o scurtă cuvântare înfățișează viața și activitatea preotului C. Nazarie ca profesor, director de Seminar, profesor universitar și în general, ca luptător fanatic pentru ideea creștină.

D. Lt. Col. Dăncilă⁵⁷, protopop militar, evidențiază rolul frumos îndeplinit de preotul dispărut, ca șef al Clerului militar în timpul marelui război.

Părintele Partenie, directorul Seminarului, face istoricul școlii, de la 1834, data înființării și până astăzi. Menționează în special aportul adus de munca intensă și pricepută a fostului director păr. C. Nazarie, un om vrednic și neobosit.

D. T. Popescu propune să se adune și să se editeze opera integrală în semn de omagiu.

D. Stancu Brădișteanu⁵⁸, secretar general la Culte, într-un cald panegiric, scoate în relief personalitatea economului C. Nazarie: «Acesta merita toate

demnitățile, dar le-a refuzat cum a refuzat de atâtea ori un episcopat. Ceea ce l-a caracterizat, a fost sinceritatea». Cere să se editeze o broșură în care să se zugrăvească personalitatea lui C. Nazarie⁵⁹.

DECORATIONS OF THE FATHER ICONOM STAVROFOR CONSTANTIN NAZARIE (1865-1926)

Abstract: Based on an unpublished photograph of Father Constantin Nazarie and documents from the "Monitorul Oficial" of Romania, this study brings to the attention of researchers and the public, for the first time, a photoportrait, the bronze bust, as well as a description of the decorations conferred by the authorities on Father Constantin Nazarie, the organizer of the army priests of the First World War.

Keywords: Father Constantin Nazarie, photoportrait, decorations, bronze bust.

NOTE

[1] *Mănăstirea Radu Vodă, București*

[2] Între cele mai importante articole științifice care s-au publicat despre viața și activitatea Părintelui Iconom Stavrofor Constantin Nazarie, se numără: Pr. Scarlat Porcescu, *Preotul Constantin Nazarie*, în „Mitropolia Moldovei și Sucevei”, anul XLVIII, 1972, nr. 3-4, martie-aprilie, pp. 201-216; Pr. prof. univ. dr. Constantin Galeriu, *Preotul Profesor Constantin Gh. Nazarie – cincizeci de ani de la moartea sa*, în „Studii Teologice”, anul XXXIX, nr. 1-2, ianuarie-februarie, 1977, pp. 175-179; Idem, *Prof. Pr. Constantin Gh. Nazarie 1865-1926*, în „Studii Teologice”, anul XXXIV, nr. 1-2, ianuarie-februarie, 1982, pp. 37-38 (la Centenarul Facultății de Teologie din București); Pr. prof. univ. dr. Mircea Păcurariu, *Dicționarul teologilor români*, ed. a doua, Editura Enciclopedică, București, 2002, p. 328; Pr. Drd. Cristian Munteanu, *Personalitatea Preotului profesor Dr. Constantin Gh. Nazarie și rolul său în Campania militară din 1916-1918*, în „Biserica Ortodoxă Română”, anul CXXI, nr. 7-12, iulie-decembrie, 2003, pp. 403-410; Prof. univ. dr. Aurel Pentelescu, Dr. Ionuț-Constantin Petcu, *Preotul Iconom Stavrofor Constantin Nazarie (1865-1926), șeful serviciului religios al Armatei Române în Războiul pentru Întregirea Neamului. La 150 de la naștere*, în „Misiunea”, anul II, nr. 1 (2), 2015, pp. 52-63; Idem, vol. *În vâltoarea anilor. Studii și comunicări*, Editura Editgraph, Buzău, 2019, pp. 201-230; Pr. Aurel-Florin Țușcanu, *Preotul profesor Constantin Nazarie – în slujba Bisericii și a Neamului românesc*, în vol. *Centenarul României Mari*, Ramona Maria Mocanu (coord.), volum omagial, Editura Junimea, Iași, 2018, pp. 235-243; Idem, *Ținutul Romanului. Retrospective culturale și spirituale*, Editura Vasiliana 98, Iași, 2023, pp. 279-289; Drd. Alin Lupu, *Constantin Nazarie (1865-1926). O viață de luptă pentru Biserica Ortodoxă și Neamul românesc*, în vol. *Profesorii noștri, învățătorii noștri*, Pr. prof. dr. Ioan Moldoveanu (coord.), vol. II, Editura Basilica, București, 2020, pp. 45-59; Damian Anfile, Nicoleta-Liliana Dinu, Dr. Ionuț-Daniel Barbu, *Cimitrul Șerban Vodă Bellu din Capitală: Mormintele clericilor și ale altor personalități și naționale*, Editura Basilica, București, 2022, pp. 191-200.

[3] Imaginea bustului din cadrul Bibliotecii Facultății de Teologie din București a fost afișată pe coperta cărții lui Constantin Claudiu Cotan, *Biserica Ortodoxă Română în timpul Primului Război Mondial*, Editura Universitară, București, 2015, fără totuși să se specifice al cui este bustul ori să se ofere vreo descriere a acestuia.

[4] Bustul restaurat din cadrul Bibliotecii Seminarului Teologic Ortodox din

București de la Mănăstirea Radu Vodă.

[5] Această dată se consideră validă prin următoarele argumente: în primul rând, Ordinul „Coroana României” în grad de Comandor, care se află în fotografia-portret, l-a primit în anul 1922 (nota 14), iar în al doilea rând, conform reversului fotografiei care se află în fondul Bibliotecii Naționale (cota 96004) Părintele Constantin Nazarie oferă această fotografie unui anume Paulică, în data de 2.VI.1924.

[6] Teodor Burcă (1889, Slatina – 1950, București), școlit la București (clasa Dimitrie Paciurea), Viena și Paris, a fost unul dintre marii sculptori monumentaliști români, autorul mai multor monumente închinat eroilor români din perioada Primului Război Mondial. Dintre lucrările sale, remarcate și laudate de critica vremii, le menționăm pe cele mai reprezentative: *Fără popas; Pocăința; Bustul lui Vasile Alecsandri*, amplasat în Rotonda scriitorilor din Parcul Cișmigiu; *Monumentul Eroilor din 1916-1918*, din Drobeta Turnu-Severin; *Monumentul Unirii din Cernăuți*, dezvelit în data de 11 noiembrie 1924 și distrus de sovietici în anul 1940, refăcut și distrus iarăși de sovietici (Armata Roșie) în martie 1944 [A se vedea pentru aceasta Iulian Rusanovschi, *Războiul monumentelor*, Editura Cu drag, Chișinău, 2018, pp. 104-114; *Dicționarul sculptorilor din România secolelor XIX-XX*, Ioana Vlasu (coord.), vol. I, lit. A-G, Editura Academiei Române, București, 2011, pp. 101-102].

[7] O cruce de preot militar din perioada Primului Război Mondial, se află la Muzeul Militar Național „Regele Ferdinand I” din București, în colecția de probatorii, expusă în secția de istorie modernă I.

[8] Adresez și pe această cale respectuoase mulțumiri domnului ing. Laurențiu Popescu, doctor în istorie (științe istorice auxiliare), specialist în faleristică, pentru ajutorul dat în ordonarea exactă a decorațiilor primite în timpul vieții de Preotul Iconom Stavrofor Constantin Nazarie.

[9] Data proclamării Regatului.

[10] 1866 – anul urcării pe Tron a Principelui Carol I al României; 1877 – proclamarea Independenței României; 1881 – proclamarea Regatului României.

[11] Ziua Regalității.

[12] Vintilă Ivănceanu, Petre Ionescu, Petre P. Sterescu, C. Tâmpoanu, *Ordine, cruci și medalii române. Istoric, legi și regulamente*, Imprimeria Statutului, București,

1927, pp. 49-51; C. Flondor, Const. Moisil, *Decorațiunile românești*, în *Enciclopedia României*, vol. I, 1938, p. 87.

[13] „Monitorul Oficial”, nr. 53 din 13 iunie 1922, p. 2768.

[14] Titu Liviu Maiorescu (1840, Craiova – 1917, București) a fost o personalitate de seamă a culturii românești din sec. al XIX-lea, critic literar, estetician, profesor, eseist și om politic. S-a numărat printre fondatorii societății literare „Junimea”, membru al Partidului conservator, pe care l-a și condus între nov. 1913 și iun. 1914. A ocupat diferite funcții de răspundere în activitatea politică: agent diplomatic al României la Berlin (1876), Ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice (1874-1876; 1888-1889; 1890-1891), Ministru al Justiției (1888; 1900-1901), Ministru al Afacerilor Externe (1910-1913) și Prim-Ministru al României (1912-1913). Totodată, a fost membru fondator al Societății Academiei Române (20 iul. 1867) și vicepreședinte (1880-1884; 1886-1887) al Academiei Române (Dorina N. Rusu, *Membrii Academiei Române 1866-1996. Mic dicționar*, Editura A92, Iași, 1996, p. 208).

[15] „Monitorul Oficial”, nr. 66 din 25 iunie (8 iulie) 1913, p. 2978.

[16] Ioan N. Lahovari (1848, București – 1915, București) a fost avocat, politician, deputat, ministru și membru în Partidul Conservator. Între 1892-1895 a fost Ministru Plenipotențiar la Paris (1892-1895), iar din aprilie 1899 până în 1900 a fost Ministru de Externe în cabinetul G. Gr. Cantacuzino [C. Diaconovich, *Enciclopedia română publicată din însărcinarea și sub auspiciile Asociațiunii pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român*, tom. III (Kemet-Zymotic), p. 45].

[17] „Monitorul Oficial”, nr. 54 din 9 (22) iunie 1900, p. 2295.

[18] С. С. Левин, С. П. Карпов, *Ordinul Sfintei Anna (Анны святой орден)*, în *Enciclopedia Ortodoxă (Православную энциклопедию)*, vol. II, [online], 3 martie 2009, [accesat 31 ianuarie 2024], pp. 470-471, disponibil pe internet la adresa: <https://www.pravenc.ru/text/115644.html>; Laurențiu-Ștefan Szemkovic, *Distincții onorifice acordate clerului român în 1918*, în „Crisia”, anul XLVIII, Editura Muzeului Țării Crișurilor, Oradea, 2018, p. 217.

[19] „Monitorul Oficial”, nr. 294 din 13 (26) martie 1918, p. 3584.

[20] V. Ivănceanu, *op. cit.*, p. 25; C. Flondor, *op. cit.*, pp. 86-87; Ștefan Samoilă, *Regalitatea în însemnele celui de-al III-lea Congres Internațional de Numismatică din România*, în vol. *Colecții și colecționari din Sălaj: Anuarul Asociației Colecționarilor din Sălaj*, Emanoil Pripon, Daniel Mureșan (ed.), vol. V, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2016, pp. 92-94; *Crearea sistemului de decorații al României sub domnia Regelui Carol I (1872-1914)*, în „Cancelaria Ordinilor”, cap. Istoricul decorațiilor, [online], [accesat 22 ianuarie 2024], disponibil pe internet la adresa: <https://canord.presidency.ro/ro/istoric/istoric-decoratiilor>.

[21] C. Flondor, *op. cit.*, pp. 86-89; V. Ivănceanu, *op. cit.*, pp. 35-36; Laurențiu-Ștefan Szemkovic, *Ordinul „Steaua României” conferit șefului contabilității Consistoriului Arad (1923)*, în „Ziridava. Studia Historica”, vol. XXVII, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2022, pp. 250-252; Idem, *Decorații decernate preoților români în 1920*, în „Misiunea”, anul VII, nr. 1 (7), 2020, pp. 12-17.

[22] „Monitorul Oficial”, nr. 195 din 21 noiembrie (4 decembrie) 1918, p. 3415.

[23] „Monitorul Oficial”, nr. 60 din 14 (27) iunie 1906, p. 2360.

[24] V. Ivănceanu, *op. cit.*, pp. 125-126; C. Flondor, *op. cit.*, p. 95.

[25] V. Ivănceanu, *op. cit.*, p. 145.

[26] V. Ivănceanu, *op. cit.*, pp. 145-150; C. Flondor, *op. cit.*, pp. 92.

[27] Constantin C. Arion (1855, București – 1923, București) s-a remarcat ca om politic, jurist și membru de onoare al Academiei Române. Printre responsabilitățile politice se numără: șef de cabinet la Ministru de Externe, Ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice (1900-1901), Ministru de Interne și Ministru ad-interim Cultelor și Instrucțiunii Publice (1912), Ministru al Agriculturii și Domeniilor (1913), Ministru al Afacerilor Externe (1918) și vicepreședinte al Consiliului de Miniștri (1918). De asemenea, s-a numărat printre conducătorii Partidului conservator (D. N. Rusu, *op. cit.*, p. 18).

[28] „Monitorul Oficial”, nr. 174 din 3 (16) noiembrie 1900, p. 7035.

[29] Modificarea a constat în faptul că s-a scos de pe avers efigia regelui și s-a pus în locul ei crucea (C. Flondor, *op. cit.*, p. 92).

[30] Mai multe despre semnificația și istoria simbolului în Ierom. Mihail Gheațău, „Ochiul lui Dumnezeu” – o istorie vizuală a unor simboluri, Editura Doxologia, Iași, 2014.

[31] V. Ivănceanu, *op. cit.*, pp. 141-143; C. Flondor, *op. cit.*, pp. 92-93.

[32] Dintre care amintim: I. P. S. Iosif Gheorghian Mitropolitul Primat; Partenie Clinceni, Mitropolitul Moldovei și Sucevei; Atanasie Mironescu, Episcopul Râmnicului; Gherasim Safirin, Episcopul Romanului; Conon Arănescu Donici, Episcopul Hușilor; Pimen Georgescu, Episcopul Dunării de Jos; Dimitrie Sturza; Tache Ionescu; Spiru Haret; C. C. Arion; Mihail Vlădescu, Ministru Cultelor; C. Chiricescu, Decanul Facultății de Teologie din București; Badea Cireșeanu; Dragomir Demitrescu; D. G. Boroianu; C. Erbiceanu; P. Gârboviceanu.

[33] „Monitorul Oficial”, nr. 110 din 12 (25) august 1906, p. 4331.

[34] V. Ivănceanu, *op. cit.*, pp. 75-77.

[35] În ceea ce privește reversul medaliei destinate militarilor, acesta era diferit. Armele Țării de pe reversul medaliei sunt înlocuite cu inscripția stampată în relief: „În amintirea anului al 40-lea al Căpitaniei mele”, iar dedesubt anii „1866-1906” (V. Ivănceanu, *op. cit.*, p. 75; C. Flondor, *op. cit.*, p. 92).

[36] Paul Telge (1846, Berlin – 1909, Berlin) a fost un cunoscut maestru german al orfevrăriei, bijutier și artizan, colaborator al Casei Regale din România. A confecționat mai multe ordine și medalii, dintre care menționăm: Ordinul „Steaua României”, anul 1878; Ordinul „Coroana României”, anul 1881; Ordinul „Carol I”, anul 1906; Medalia „25 de ani de domnie a Regelui Carol I”, anul 1891; Medalia „Jubiliară Carol I”, 1906 (Ioan Gherasim, *Paul Telge, gravorul Casei Regale, prezent la Jubileul de 25 ani de domnie a regelui Carol I și primul întreg poștal din lume dedicat unui eveniment*, în vol. *Colecții și colecționari din Sălaj*, ..., pp. 153-161).

[37] V. Ivănceanu, *op. cit.*, pp. 75-79; C. Flondor, *op. cit.*, pp. 92.

[38] Referințe biografice în nota 5.

[39] În amintirea regretatului profesor econom C-tin Nazarie, în „Universul”, anul XLVI, nr. 185, duminică, 12 august 1928, p. 3.

[40] „Universul”, anul XLVI, nr. 19, marți, 24 ianuarie 1928, p. 5.

[41] Vasile V. Rășcanu (1877, Fălciu, Vaslui – 1963, București), a urmat cursurile Școlii Superioare de Arte și Meserii, secția turnătorie în metal, din București, după care își perfecționează studiile în Germania, Franța, Austria și Italia (1900-1905). Revenind în țară, a fondat în 1905, împreună cu sculptorul Frederic Storck (despre acesta vezi Günther Ott, *Sculptorii din familia Storck*, București, Imprimeria Națională, 1940), „Prima turnătorie artistică V. V. Rășcanu & Comp”, care a evoluat până în 1939, fiind apreciată pentru lucrările sale [de exemplu: *Monumentul lui Avram Iancu* din Târgu Mureș; *Monumentul lui Tudor Vladimirescu* din București (Teodor Burcă); *Monumentul Infanteriei* (1936) din București (Virgiului Z. Teodorescu, *Monumentul Infanteriei. Istoricul unei statui nerealizate*, în „București – materiale de istorie și muzeografie”, XII, Muzeul de Istorie și Artă al municipiului București, 1997, pp. 244-249); *Monumentul Tache Protopopescu* din București; *Monumentul M. Kogălniceanu* din Iași; *Monumentul Cuza Vodă* (1928) din Alexandria etc., cât și numeroase busturi și sculpturi de interior, cu o gamă variată de patine]. După anul 1946, V. V. Rășcanu pune bazele unui nou colectiv de specialiști, contribuind la formarea unei noi generații de turnători care i-au continuat munca în cadrul „Combinatului Fondului Plastic” (Petre Oprea, *Incursiuni în sculptura românească*, București, Editura Litera, 1974, pp. 7-16).

[42] Inscripție de pe bustul din Biblioteca Seminarului Teologic Ortodox din București.

[43] „DIRECTORUL INTERNATULUI TEOLOGIC / 1905-1926” – completare care se află pe bustul din ipsos (vezi p. 15 al prezentului studiu) și pe bustul din Biblioteca Facultății de Teologie, dar care nu se află și pe soclul bustului din Biblioteca Seminarului.

- [44] Unitatea militară Studioul de Arte Plastice al Armatei.
- [45] Primirea 43, prin Act primire seria A., Nr. 0143429 din Arh. MMN, dosar nr. 18/1996, vol. I.
- [46] *Ordinul de Distribuire*, Nr. 237/19.03.1996, din Arh. MMN, dosar nr. 18/1996, vol. I.
- [47] Pr. Haralambie Rovența, *Un mare educator și animator: Constantin Nazarie*, în „Universul”, anul 60, nr. 136, 21 mai 1928, p. 7.
- [48] *În amintirea regretatului profesor . . .*, p. 3
- [49] Pr. H. Rovența, *op. cit.*, p. 7.
- [50] Exemplu al unui bust ridicat înainte de 1928 este bustul Pr. prof. Ștefan Ion din orașul Baia de Aramă, ridicat în anul 1898 („Adevărul”, anul X, nr. 2825, vineri, 9 mai 1897, p. 5 și „Adevărul”, anul XVI, nr. 4852, sâmbătă, 1 februarie 1905, p. 2); precum și bustul din fața mormântului Sfântului Mitropolit Andrei Șaguna, ridicat în anul 1909 (Ștefan Mărculeț, *Mausoleul Sfântului Andrei Șaguna, monument al recunoștinței ardeleni*, în „Ziarul Lumina”, 22 februarie 2021 [online], [accesat 01 februarie 2024], disponibil pe internet la adresa: <https://ziarul-lumina.ro/actualitate-religioasa/an-omagial/mausoleul-sfantului-andrei-saguna-monument-al-recunostintei-ardelene-160734.html>).
- [51] A. C. Cozma, *Propoveduește Cuvântul*, în „Biserica Ortodoxă Română”, anul XLIX, nr. 1, 1931, p. 33.
- [52] Nichifor Crainic, † *Const. Nazarie*, în „Cuvântul”, anul III, nr. 416, 25 martie 1926, p. 1.
- [53] Pr. Partenie Petre (1882, Mehedinți – 1946, Râmnicu Vâlcea) a fost preot și director al Cancelariei Episcopiei Râmnicului, profesor (1912-1926) și director (1924-1926) al Seminarului „Sfântul Nicolae” din Râmnicu Vâlcea, directorul Seminarului Central din București (1926-1940) și președinte al „Asociației Generale a clerului ortodox român” (Pr. M. Păcurariu, *op. cit.*, p. 351).
- [54] Ioan Matei (1884, Sibiu – 1946, Sibiu) a fost istoric bisericesc, canonist și ziarist (nehirotonit). Printre funcțiile ocupate de-a lungul activității sale profesionale, notăm: învățător confesional în Săliște și Gurarâului, jud. Sibiu (1906-1912); coreferent școlar la Arhiepiscopia Sibiului (1912-1916); secretar și director general al învățământului primar în cadrul Consiliului Dirigent la Sibiu, apoi la Cluj (1918-1922); directorul Instrucției Publice din Ardeal și Banat (1922-1923); profesor de Drept civil (1921-1946), prorector, apoi rector (1938-1940) la Academia de Înalte Studii Comerciale și Industriale din Cluj; directorul Internatului Teologic din București (1927-1932) etc. (*Ibidem*, p. 277).
- [55] *Solemnitatea desvelirii bustului pr. prof. Constantin Nazarie*, în „Viitorul”, anul 22, nr. 6379, 23 mai 1929, p. 4.
- [56] I. Mateiu, *Întru pomenirea lui Constantin Nazarie*, în vol. *O instituție de educație ortodoxă*, Tipografia cărților bisericești, București, 1930, pp. 66-67.
- [57] Pr. Ioan Dăncilă (1889, Mâneră, Hunedoara – 1983, Geoagiu de sus, Alba) a urmat studiile de la Liceul de stat din Deva și de la Institutul Teologic din Sibiu. A fost mobilizat ca preot militar în armata austro-ungară, timp de 3 ani, în cadrul Primului Război Mondial. Din 1919, angajat definitiv, în aceași funcție, în Armata Română, ajungând până la gradul de colonel și vicar al Episcopiei Armatei, cu sediul la Alba Iulia. [Pr. M. Păcurariu, *op. cit.*, p. 152; Prof. dr. Aurel Pentelescu, Ionuț-Constantin Petcu, *Preotul ortodox român Ioan Dăncilă (1889-1983) în armata austro-ungară în anii 1915-1918*, în „Misiunea”, anul III, nr. 1 (3), 2016, pp. 105-110; Prof. dr. Dragoș Curelea, *Preotul militar Ioan Dăncilă, aproape uitat: contribuții la o binemeritată reconstituire bio-bibliografică*, în „Teologie și Viață”, nr. 1-4, 2019, pp. 77-96].
- [58] Stancu Brădișteanu (1881, Dolj – ?), a urmat studii de licență în teologie și în drept, la București, apoi și-a continuat studiile la Universitatea din Berlin, unde a obținut titlu de „doctor în filozofie”. A fost profesor la Seminarul „Nifon Mitropolitul” din București; conferențiar universitar la Facultatea de Teologie Ortodoxă din București; defensor eclesiastic (1914-1919); subadministrator al Casei Bisericii (1919-1920); director în Ministerul Cultelor și Artelor (iul.-dec. 1920), iar de la 1 decembrie 1920, director general la Departamentul Cultelor; Secretar general la Ministerul Cultelor și Artelor (12 nov. 1928-?); consilier (director general) al Cultelor din Ministerul Cultelor și Artelor („Administrația Română”, anul XVII, 1937, nr. 11, pp. 389-392).
- [59] *Solemnitatea dela Seminarul Central*, în „Dreptatea”, anul III, nr. 510, miercuri, 26 iunie 1929, p. 3; *Serbarea de la Seminarul „Central”*, în „Curentul”, anul II, nr. 514, marți, 25 iunie 1929, p. 3.